

Hanba priznať, ale pod tlakom
iných záležitostí som na
Ukrajinu na mnohé roky
trošku pozabudol.

Šče ne vmerla
i ne vmre

Rozhovor

s Jurijom

Andruchovyčom

absynt
prekliati/reportéri

Paweł Smoleński

~~absynt~~

- * Ešte neumrela a ani neumrie – posledný verš básne Ivana Franka Kozák z roku 1898, parafrázujúci text piesne Šče ne vmerla Ukrajina básnika Pavla Čubinského z roku 1862, ktorá sa stala štátnou hymnou Ukrajiny.

**Paweł
Smoleński
Šče ne vmerla
i ne vmre*
Rozhovor s Jurijom
Andruchovyčom**

**Prekliati reportéri
Absynt 2015**

Copyright © by Paweł Smoleński, Jurij Andruchowycz, 2014
Z poľského originálu *Szcze ne wmerła i nie umrze* (Czarne, 2014)
Preklad: Slavomír Bachura
Redakcia textu: Miron Pukan
Jazyková korektúra: Martina Ivanová
Dizaj, návrh obálky a sadzba: Pavlína Morháčová

Vydavateľstvo Absynt, 2015
www.absynt.sk

ISBN 978-80-971823-6-6

Ja a Majdan

Neskoro na jeseň 2013, 21. novembra, vtedajší prezident Ukrajiny Viktor Janukovyč definitívne oznámil svojim poddaným, že zmenil názor a nepodpíše už odsúhlasenú asociačnú dohodu s Európskou úniou. Pravdupovediac, málo uvážlivý je ten, kto si myslel, že Janukovyč dodrží to, čo slúbil aj niekomu inému než Rusku, ale v hlavách mnohých Ukrajincov, nielen mladých, hoci predovšetkým v ich, tlela nádej.

To, že by sme vtedy na Ukrajine (a určite aj dnes) na prstoch narátali osoby, ktoré čítali asociačnú dohodu, nie je dôležité. Išlo predovšetkým o symbol. A o to, aby si Janukovyč nemyslel, že ľudia sú ako rohožka: možno im klaňať do očí a oni sa aj tak sklonia pred svojim pánom.

Prezident to prehnal. Mladí ľudia, zvolaní Mustafom Najemom, tridsaťdvaročným výborným novinárom Ukrajinskej pravdy (novinárom sa stal náhodou), pomocou Facebooku a iných sociálnych sietí, prišli na kyjevský Majdan – Námestie nezávislosti. Taký bol začiatok, reálny i metaforický, pokojný i nevinný, ale dnes sa zdá taký neskutočný, vzdialený od toho, čo sa stalo, ako Rusko – o ňom sa tu bude veľa hovoriť – od demokracie.

Keď sa to v Kyjeve začalo, prečítal som si reportáž z Majdanu, peknú a pravdivú, ale predsa len – vtedy sa mi to tak zdalo – zaváňajúcu falšou. Písalo sa v nej, že mladá Ukrajina vyšla do ulíc, lebo sa stavia politike a politikom, starý poriadok a dávne vzory má niekde v..., a preto, aby vyjadrili protest typu „occupy“, tábora podľa vzoru

New Yorku, Madridu, Tel Avivu na námestiach. Teda: nová vlna – založená rovnako novým, ilúzií (o životných šanciach, peniazoch, či dokonca perspektíve na zamestnanie) zbaveným pokolením, ktorému sa virtuálny svet mieša so skutočným a ktorého oslepuje blahobyť rodičov, lebo jemu už tak dobre nebude – sa dovalila dokonca aj na ten zadbenný Východ.

Lebo aj tu, aj tam všetko vyzeralo podobne. Na kyjevský Majdan sa zvoláva prostredníctvom internetu. Ľudia s politickými ambíciami tam spočiatku nemajú prístup, lebo – mladí to asi vedia veľmi dobre – politika je špinavá a tí, čo sa jej venujú – zavádzajú.

Navyše, pouličná móda v Kyjeve a v New Yorku rešpektuje tie isté pravidlá. Počúva sa tá istá hudba a čítajú sa tie isté knihy. Pravdepodobne majú ľudia po dvadsiatke aj tu, aj tam dosť podobné ambície. No a neprežili doteraz nič, čo by z nich urobilo generáciu.

Ale veď Ukrajina na konci roku 2013 nie je USA či Španielsko. Ak už, tak najskôr Izrael, lebo tam sa začal protest proti monopolom stanovenej cene najobľúbenejšieho syra a proti cenám za prenájom v Tel Avive, aby sa zakrátko začali požadovať zmeny, ktorých výsledkom malo byť úplné prestavanie krajiny, či dokonca uzavretie desaťročia očakávaného skutočného mieru s Palestínou a arabským svetom.

Ten kyjevský, mládežnícky Majdan trval už istý čas a zhromažďoval sa raz za niekoľko dní po ďalších protieurópskych vyhláseniach Viktora Janukovyča. A pravdepodobne by sa rozišiel, keby prezident Ukrajiny neutrpel disociačnú poruchu: a nerozhodol sa, že prevetrá smradov obuškami. Zmasakrovali ich, a to bez udania dôvodu.

Na druhý deň som zavolať Jurijovi. Nerozprávali sme sa spolu niekoľko rokov. Opýtal som sa ho, čo sa deje.

Odpovedal tak, akoby oznamoval niečo úplne samozrejmé: „Nedovolíme tomu dobytku mlátiť naše deti.“

Neboli to iba slová, šikovná formulka, ktorá by sa dala predať zahraničnej tlači, ale skutočný hnev. Jurko hovoril a ja som si ho predstavoval našťvaného, v princípe nelen jeho, ale každého otca, ktorý sa práve dozvedel, že mu zmlátili dieťa a nechce to nechať tak. Otcovia sú už takí.

* * *

Hanba priznať, ale pod tlakom iných záležitostí som na Ukrajinu na mnohé roky trochu pozabudol. Bol som aj ľahko znudený opakovaním sa ukrajinského osudu. V podstate to nie je nič zaujímavé: pozorovať vzlet nádejí (koľko tu už toho bolo?) a ich ešte rýchlejší úpadok. A navyše mať istotu, že tento kolotoč sa ešte neraz rozkrúti takisto, ale ľudia aj tak znova zatúžia po tom, aby čo najrýchlejšie zišli zo sedadiel a začali sa venovať svojim veciam.

V roku 1991 získali Ukrajinci nezávislosť, ale vtedy za ňu nezaplatili toľko ako napríklad Litovčania. Vlastne nezaplatili nič, hoci si svet aj vďaka Ukrajine vydýchol – lebo ukrajinský prezident Leonid Kravčuk bol jedným z troch ľudí, ktorí sa na základe Belovežských dohôd pričínili o rozpad Sovietskeho zväzu. Ponúkla sa šanca na novú Ukrajinu. Ale rýchlo aj pominula.

V roku 2004 vyšli Ukrajinci na kyjevské Námestie nezávislosti, rozbili celý bank, ale neminulo ani dvanásť mesiacov a premrhali víťazstvo v zahanbujúcich hádkach a intrigách.

Slovom – na čo sa krútiť na dejinnom kolotoči, ak všetko bude, ako bolo, ak nie horšie. Niektoré miesta na Zemi sú také – sú poznačené beznádejou a majú osobitnú schopnosť premárniť šancu, ktorú im ponúka osud. Jednoducho tak.

Ale teraz na Majdane zbili deti. Čo z toho vyplýva pre dospelých, okrem základného príkazu chrániť deti?

Čo sa stalo neskôr – vieme. Božechráň, aby sme na to rýchlo zabudli.

Majdan sa mení na základňu, vzorne zorganizovanú ako pred storočiami Záporožská Sič* slobodných kozákov. Môže kŕmiť svojich členov, zabezpečiť im strechu nad hlavou, liečiť či dokonca brániť ich. Okolo stanov stoja bariéry postavené zo všetkého, čo bolo po ruke, a polievané vodou, keď padá sneh a mrzne, aby sa nedali rozbiť.

Proti Majdanu stojí holá presila špeciálnych jednotiek milície Berkut, snajperov a bohvie koho ešte a prezident despota, ktorý čoraz častejšie ochotne poškuľuje po Rusku, a tak straší, sľubuje, straší, straší a nakoniec zabíja.

Protest na Majdane kvitne rôznymi farbami a niektoré z nich – dokonale prifarbené ruskou propagandou a ukrajinskou kleptokratickou elitou – varujú: na Ukrajine sa obrodzuje fašizmus.

Svet hľadá na Majdan a Ukrajinu so sympatiami podšitými obavami ako mizerný plášť vzácnou kožušinou. Veď nakoniec je to tak ďaleko a také cudzie. Možno to s tým zmŕtvychvstalým fašizmom nie je žiaden podfuk? Mnohí opakujú mantru, aby sa to s tou sympatiou nepreháňalo, lebo kremeľského medveda nemožno dráždiť. Medveď je síce ešte ďalej ako Majdan, ale je to predsa medveď a medvede, ako sa to aj spieva, bývajú veľmi zlé.

* Kozácka pevnosť sídliaca na dneperskom ostrove Chortycia v blízkosti dnešného mesta Záporožie, rovnako aj občiansko-politická organizácia ukrajinského kozáctva v 16. – 18. storočí, v ktorej vládla špecifická forma demokracie.

Všetko sa teda začína 21. novembra 2013.

30. novembra dostanú protestujúci na Majdane od milície ťažký výprask. Za to – ako tvrdí oficiálna správa –, že bránia ozdobeniu vianočného stromčeka.

1. decembra je na Majdane milión ľudí.

8. decembra rúcajú Kyjevčania Leninov pomník.

29. decembra oblieha dav Medzihorie – Janukovyčovu rezidenciu pri Kyjeve.

10. januára 2014 milícia znovu útočí.

16. januára schvaľuje ukrajinský parlament podriadený Janukovyčovi balíček takzvaných diktátorských zákonov.

Jurko píše priateľom rozsiatym po celom svete list, ktorý zverejnia najväčšie noviny: „Ak by sme mali dodržiavať tieto »zákony«, museli by sme uznať, že na Ukrajine je zakázané všetko, čo vláda nepovolila. A vláda dovoľuje iba jedno – pokoriť sa pred ňou... V televíznych záberoch z Kyjeva vidíte demonštrantov v prilbách a maskách, niekedy s drevenými palicami v ruke. Neverte, že to sú »extrémisti«, »provokatéri«, »pravícoví radikáli«. Ja aj moji priatelia teraz sami ideme na manifestáciu s takouto výbavou. »Extrémistom« som v tomto zmysle ja, moja žena, moja dcéra, naši priatelia. Nemáme iné východisko. Chránime naše životy a zdravie. A našich priateľov. Strieľa do nás komando milície, našich priateľov zabíjajú snajperi. Počet zabitých účastníkov protestov len vo vládnej štvrti je päť – sedem osôb. V celom Kyjeve zmizli bez akýchkoľvek správ desiatky ľudí. Nemôžeme zastaviť protesty, lebo by to znamenalo, že súhlasíme s takou krajinou, ktorá je ako doživotné väzenie. Mladé pokolenie Ukrajincov, ktoré vyrastalo v postsovietskych časoch, odmieta akúkoľvek diktatúru. Ak zvíťazí diktatúra, musí Európa rátať s tým, že za jej východnou hranicou vznikne niečo podobné ako Severná Kórea. Aj s piatimi – desiatimi

miliónmi utečencov. Nechcem Vás strašiť... Na Ukrajine sa pácha zločin proti ľudskosti. Zodpovednosť za to nesie vláda. Ak sú do toho zapletení nejakí extrémisti, sú to štátni úradníci s najvyššími hodnosťami. Nevieť, čo bude ďalej. Nevieť, čo môžete pre nás urobiť. Myslite na nás. Ukrajinský národ, a teraz nepreháňam, prelieva krv na obranu európskych hodnôt a spravodlivej spoločnosti. Verím, že to oceníte.“

22. januára zabíjajú jednotky milície päť osôb. Neznámi útočníci unášajú jedného z lídrov protestov – Dmytra Bulatova (nájde sa po týždni, únoscovia ho mučili a odrezali mu ucho). Istý čas už do sveta prúdia výplody Janukovyčovej a ruskej propagandy o tom, že Majdan sú nacisti a prívrženci Stepana Banderu.* Jurko píše ďalší list: „Máme informácie, že jednotky milície zastrelili prvých dvoch protestujúcich. Sergej Nigojan, dvadsaťročný Ukrajinec arménskeho pôvodu, sníval o tom, že bude hercom. Druhý, Michail Žyznievski, bieloruský občan, mal iba dvadsaťpäť rokov. Pôvodom Armén a občan Bieloruska obetovali život za slobodu Ukrajincov – to vyvracia obavy niektorých ľudí zo Západu, že miestne demokratické hnutie vedú ukrajinskí nacionalisti. Môj priateľ Josef Zissels, predseda júci Združeniu židovských organizácií a spolkov a viceprezident Svetového kongresu Židov, napísal pred pár dňami, že internetový portál Berkutu bol »zaplavený antisemitskými materiálmi, dokazujúcimi, že to Židia zorganizovali Majdan«. Zissels písal: »Je to úplný nezmysel, ale veria mu tí, ktorí vyzbrojení obuškami a štíťmi sto-

* Stepan Andrijovič Bandera (1. 1. 1909 Staryj Uhryniv – 15. 10. 1959 Mníchov) – ukrajinský politik, jeden z vodcov ukrajinského národného hnutia na západnej Ukrajine v rokoch 1941 – 1959, hlava Organizácie ukrajinských nacionalistov (OUN) a neskôr aj Ukrajinskej povstaleckej armády (UPA), ktorá po 2. svetovej vojne bojovala za vytvorenie ukrajinského štátu. Kontroverzná osobnosť, niektorí ho považujú za národného hrdinu a iní za zločinca.

ja voči protestujúcim. Vymyli im mozgy, aby uverili, že Majdan je židovský projekt a že netreba mať zľutovania s nikým – možno biť všetkých“.

26. januára sa revolúcia z Kyjeva rozširuje na východ.

27. januára hrozí vláda výnimočným stavom.

Jurko píše z Kyjeva do New York Times: „Morálka nebráni nenávidieť vrahov. Zvlášť, ak sú vrahovia pri moci a slúžia tým, ktorí ňou disponujú – pomocou obuškov, slzotvorného plynu, vodných diel, gumových projektilov a od 22. januára pomocou ostrej munície... Preto moja známa, prekladateľka Kierkegaarda a Ibsena, teraz vyrába Molotovove koktaily a jej synovia, žiaci, hádžu produkty matkinej výroby... Preto osemdesiatročná Kyjevčanka priniesla do centrály protestujúcich ihlice na pletenie a dala ich prvému demonštrantovi, ktorého stretla so slovami: »Ber, synu. Ak nimi potvoru nezabiješ, tak ju možno prinajmenšom zraníš.« Preto dokonca členovia Hare Krišna v Kyjeve nosia bejzbalové palice. Bránime seba, našu vlasť, našu budúcnosť, budúcnosť Európy – niektorí Molotovovými koktailmi, ihlicami na pletenie, dlažbobnými kockami, textami na internete, niektorí fotografiami dokumentujúcimi ukrutnosti... Nikdy som nemiloval svoju vlasť tak ako teraz. Predtým som mal od nej odstup a bol som voči nej skeptický. Mám päťdesiattri rokov a už dávno nie som sentimentálny. Avšak v tieto dni vidím, ako naše ženy, mladé i staré, s ohromujúcou zručnosťou triedia darované lieky a zásoby potravín. Vidím, ako študenti – hipsteri v hokejových prilbách a v maskáčových nohaviciach – bez strachu obsadzujú miesta na barikádach. Ako naši robotníci a roľníci chránia bezpečnosť protestujúcich na Majdane. Vidím naše babky a našich dedov, ktorí prinášajú na Námestie nezávislosti čoraz viac občerstvenia. Keď to mám všetko pred sebou, zvierá sa mi hrdlo.“

Ráno 18. februára vychádza z Majdanu „mierový útok“ – pochod na parlament.

Večer 18. februára milície a armáda útočia na Majdan. Prelieva sa krv.

19. februára – ďalší útok a ďalší zabití.

20. februára – opätovný útok, najkrvavejší.

Počas troch dní zaklopala na nebeskú bránu Nebeská sotňa*. Stovku väčšinou mladých ľudí zabili preto, že sa prihlásili k slobode. Tú smrť možno vidieť naživo; na niečo sa predsa len hodí tá moderná technológia.

21. februára o 22:40 (niektorí vravia, že 22. februára skoro ráno, ale aký to má význam?) z Kyjeva uteká Viktor Janukovyč a jeho najvernejší posluhovači. Do Charkova, potom do Donecka, na Krym a do Ruska, veď kam inam.

21. novembra 2013 sme – moja žena Nina a ja – v Poľsku. V stredu 20. novembra hrám so skupinou Karbido v Katovicích a ďalší koncert v Lodži máme naplánovaný až na sobotu. Mám niekoľko voľných dní medzi koncertmi, preto ostávam v Sliezsku. Mám stretnutie s väzňami v katovickej base a potom sám cestujem do Vroclavu. Je neskoré štvrtkové popoludnie, tma, leje, mláky, beznádejné počasie, ako v novembri.

Idem vroclavským starým mestom, na ulici ani nohy, až sa zrazu z tmy a zimy vynorí zjav: ponurý chlapík s kapačkou na hlave. Víta ma po ukrajinsky, hoci počuť, že má ruský prízvuk.

V rozprávaniach starých Lemkov vystupujú zahalení starci ako nositelia zlých správ.**

Nebol to žiaden starec, ale umelec z Kyjeva. Býval vo Vroclave už niekoľko rokov. Vraví: „Pán Jurij, pán Jurij, počuli ste,

* Sotňa (rus.) – stotina, kozácka eskadróna.

** Lemkovia – východoslovenské etnikum žijúce na juhovýchode Poľska, ktorého časť sa hlási k ukrajinskej a časť k rusínskej národnosti.

čo sa stalo?“ Ja: „Odkiaľ a čo som mal počuť?“ On: „Tá naša pojebaná vláda, ten vyjebaný Janukovyč oznámil, že nepodpíše asociačnú dohodu s Európou. Od obeda volám do Kyjeva. Moji známi sú v rozpakoch.“

To stretnutie bolo nejaké neskutočné, mystické. Začínajúci dážď, zima, som zbitý ako pes, môžem mať teda vidiny. A tu sa z tmy vynorí posol bez tváre, lebo tú má schovanú pred studeným vlhkom, a prináša mi ponuré správy.

Myslím si: možno je to nejaké poblúznenie, možno som niečomu zle rozumel, veď v novembri večer sa môže stať hocičo, možno ten chlapík trepe alebo si vymýšľa. Ale odpovedám: „Viete čo, nič dobrého som od nich neočakával, možno je to aj dobré, lebo najprv ich musíme vyhodiť a až potom môžeme myslieť na Európou.“ Takto sme sa rozprávali niekoľko minút.

Dovalil som sa do hotela, kde boli už kolegovia zo skupiny. Vrávia mi: „Pravda, Janukovyč nechce podpísať.“

Pravdepodobne je to tá istá hodina, keď sa v Kyjeve na podnet novinára Mustafu Najema zvolávajú mladí k spontánnej demonštrácii. Mustafa sa na Facebooku opýtal, či sú ľudia pripravení vyjsť okamžite na Majdan. Napísal niečo také: „Ak budem mať tisíc lajkov, znamená to, že protest má význam.“ Vyčkal tak do päťstovky a vypadol. A tam už to vrelo, neustále prichádzali ďalší.

A my sedíme v tom vrocavskom hoteli do neskorej noci: Nina, ja, známi vídžeji z Ivano-Frankivska, hudobníci z Karbida. Úplne zničení, zbavení nádejí, pretrvávaime v tej našej slovanskej, východoeurópskej strnulosti, unavení, rezignovaní, smutní ako psi. Žiadne víno nepomôže, iba pálenka, do dna, tak ako sa to u nás aj u vás pije, keď sa rúca svet. Nedokážeme zažehnať myšlienky na to, že sa možno presunieme mierne na západ, trošičku ďalej od Moskvy.

Do tohto večera si boli všetci z nás istí, že Janukovyč nakoniec podpíše asociačnú dohodu s Úniou. Veď už bolo

všetko dohodnuté. Cítili sme sa, akoby by nám dal facku. A nič sa s tým nedalo robiť.

Nasledujúci deň ťažká opica do neskorého popoludnia. No a žiadne dobré správy z Kyjeva. Vieme iba, že sa večer na Majdane schádza niekoľko stovák osôb, ale to predsa nič neznamená. Ukrajina – myslíme si – má Európu v riti, možnože nie celá, okrem tých zopár stoviek sráčov, ale má.

Niekoľko dní predtým ohlásila opozícia na nedeľu 24. novembra zhromaždenie v Kyjeve, aby ukázala vláde, že krajina chce byť v Únii. Dokonca som dostal mail od asistenta tímu Baťkivčiny*, aby som tam vystúpil. Chlapík sa zaprisahával, že prídu davy, dokonca tridsaťtisíc ľudí. Nekomentoval som to z čistej úprimnosti, lebo som sa mu nechcel vysmievať: akých tridsaťtisíc? Možno tritisíc alebo tristo. Baťkivčine som odpísal, že sa vraciam až v pondelok, že 24. novembra v Kyjeve nebudem.

Piatok je teda tragický: opica a rozpaky. Na sobotnom koncerte v Lodži som komentoval Janukovyčovo rozhodnutie: tá a tá pesnička je o prezidentovi, ktorý nám zablokoval cestu k lepšej budúcnosti. Sme zúrivi ako psi.

Po vystúpení som v sebe cítil úplnú prázdnotu. Ako krajina nemáme žiadnu perspektívu. Nemám tiež žiadne osobné perspektívy, lebo vystúpenia v Poľsku sa skončili, a či nás ešte niekto niekam pozve? Odkiaľ to máme vedieť. Totálne na dne.

V nedeľu ešte v lodžskom hoteli sledujeme na internete začiatok opozíciou zvolanej kyjevskej demonštrácie. No a vidím davy kráčajúce na zhromaždenie. Nie márných tridsaťtisíc, ale sto a viac, celkom dosť. Znova som Ukrajincom začal veriť.

* Baťkivčina (Otčina) – politická strana Julije Tymošenkovej.

Už to sa zdá ako zázrak. Veď nikto, okrem hŕstky politikov a byrokratov, nemá ani len poňatia, čo to je asociačná dohoda, čo znamená, aké budú jej dôsledky.

Šlo o gesto, signál a nie o nejaké paragrafy. Ukázalo sa, že Ukrajina nemá Európu v riti.

Od tohto nedeľného predpoludnia začínam veriť, že sa u nás predsa len stane niečo dobré. Tí, čo viedli zhromaždenie, rozprávali úplne inak ako pár týždňov predtým, iná bola odozva vystúpení, iná sila hlasu. Opozícia mala drajv, ako – aspoň sa nám to zdalo – počas oranžovej revolúcie*. Predsa nikto nemohol predvídať, čo sa stane.

To ohromné zhromaždenie bola úplne nová kvalita. Od času, keď sa Janukovyč stal prezidentom, apelovala opozícia na účasť na protestoch mnohokrát, dokonca platili ľuďom za demonštráciu na ulici, ale nebola schopná pozbierať viac než sedem- až osemtisíc ľudí.

Popoludní sa s nosmi v internete, aby sme nič neprešvihli, vlečieme vlakmi a autobusmi cez Poľsko. Čítame správy z dvoch zhromaždení, lebo ten dav sa rozdelil: mladí, nestranički – na Námestí nezávislosti; ľudia, ktorých zvolala opozícia – na blízkom Európskom námestí. Vedľa seba dve rôzne existencie. Keby začal niekto na Námestí nezávislosti vraviť o straníctve, bol by vyhnaný. Nepáčilo sa mi to rozdelenie protestujúcich.

V pondelok sme v Ivano-Frankivsku. Letím medzi rozhorených ľudí, ktorí ešte veria, že Janukovyč hrá nejakú hru s Ruskom. Veď kým vyhlásil, že z pridruženia k Únii

* Oranžová revolúcia – séria protestov, štrajkov a občianska revolúcia na Ukrajine ako reakcia na zmanipulované druhé kolo prezidentských volieb v novembri 2004, v ktorom sa stretli vtedajší premiér Viktor Janukovyč a kandidát opozičného bloku Naša Ukrajina Viktor Juščenko. Oranžová bola farba Juščenkovho volebného tímu.

nebude nič, stretol sa s Putinom, rozprávali sa niekoľko hodín, musel mu teda niečo sľúbiť. Nevykašle sa predsa na požiadavky tých tisícok z kyjevských zhromaždení. Cítil som, že je to úplne naivné.

Taká je už naša nátura, možno hlúpa, ale pomáha prežiť. Ľudia pohrúžení do beznádeje musia veriť, že bude lepšie. Hoci aj v nereálne sny.

Študenti z Ivano-Frankivska ma pozývajú na európske zhromaždenie v stredu. Rozmýšľal som, čo im poviem, ale nechcel som si protirečiť. Bol som presvedčený, že sa musíme pripraviť na dlhú vojnu s Janukovyčom, že nás určite podvedie, podvedie Európu, a ak niekoho nepodvedie, tak Putina a Rusko.

Postavím sa pred študentov a pýtam sa: „Kto z vás verí, že Janukovyč podpíše vo Vilniuse asociačnú dohodu?“ Rozhliadnem sa po námestí – bolo to zhromaždenie na centrálnom námestí – a neverím vlastným očiam: všetky ruky hore.

So zlosťou odpovedám: „Neočakávajte nič dobré. Ste naivní, hlúpi, ako môžete takto rozmýšľať?“ Počujem pískot, jeden, druhý a zrazu písa proti mne celé zhromaždenie. Kričia: „Hanba!“ Prvýkrát v živote som bol vypískaný. Možnože kričali proti Janukovyčovi? Dodnes neviem, ale bolo to zvláštne.

Aj napriek tomu som sa z tých protestov tešil, dokonca aj z toho zhromaždenia, na ktorom ma vypískali. Rozmýšľal som takto: protestujeme neskoro, lebo je neskoro, ale stále máme viac ako rok do prezidentských volieb. Ak sa teda dáme do práce, možno sa nám podarí ustrážiť Janukovyča, aby nič nesfalšoval. Máme trochu času na politickú aktivitu, mohli by sme to využiť. Zdalo sa mi lepšie ísť z toho Majdanu domov a začať sa v tom pomaličky rýpať, pripravovať akési výbory, nové štruktúry, lebo je šanca, že

by sme vo voľbách v roku 2015 Janukovyčovi dali do držky. Po celý čas som neočakával žiadnu explóziu.

Od 1. decembra som mal naplánovaný mesačný výjazd do Rakúska. V skutočnosti som už bol myšlienkami za hranicou. Moja Nina sa však rozhodla, že sa pôjde pozrieť na Majdan do Kyjeva. Vycestovala 28. novembra. Ja som si v tom čase pokojne balil švestky, lebo – ako som si myslel – bolo po všetkom. Viem predsa, že na Majdane ostala biedna skupina protestujúcich – tristo, možno štyristo – že už z toho určite nič nebude. Preto sa spokojný, sebaistý Janukovyč vrátil do Kyjeva z Vilnius, kde to pred všetkými, Ukrajincami a Európou – ako som predpokladal –, uhral do autu. Demonstranti sa začali vytrácať, doľahla na nich nejaká kríza, ale nebolo sa čomu čudovať. Sám som mal toho dosť.

Je noc, spím skoro na kufroch, veď už mám vycestovať a zrazu ma medzi piatou a šiestou ráno budí telefón. Ak niekto volá o takomto čase, zvyčajne oznamuje, že mal niekto buď nehodu a bojuje v nemocnici o život, alebo zomrel na infarkt.

Počujem hlas neznámej dievčiny: predstavuje sa, vraví, že pochádza z Ivano-Frankivska a že je na Majdane a úpenlivo prosí, aby som zavolať, kde len môžem, do zahraničia, na ambasády, našim opozičným politikom, lebo v Kyjeve je masaker, tečie krv, v dejinách Ukrajiny sa ešte nič také nestalo. „Vyvraždia nás tu,“ kričí dievčina, na smrť vydesená. „Naháňajú nás po celom meste.“

Ja – vytrhnutý zo sna – počúvam. Verím? Neverím? Verím? Z bezradnosti mi vlasy dupkom stávajú. Ako mám z toho provinčného Ivano-Frankivska zalarmovať svet a dať mu vedieť o tom, čo sa deje v Kyjeve? Hľadám kontakty v zázpisníku, nejaké telefóny, ale predovšetkým sadám za internet a zisťujem, čo sa deje. Celý čas prichádzajú čerstvé správy: Majdan roztrúsený ako mak, v Kyjeve likvidujú tú hŕstku mládeže, ktorá sa ešte nestihla rozísť domov.

Zisťujem, že mám číslo na Andrija Ševčenko, poslanca Batkivčiny. Vravím mu, čo som počul, prosím o pomoc. Časť utečencov z Majdanu – vravím mu – sa rozutekala po Michajlovskej, ukryli sa v kláštore, ale boja sa, že brána neodolá útokom Berkutu, a keď ich tam milícia chytí, tak ich pohlušia do jedného.

Ševčenko ma upokojuje, že situácia je monitorovaná, opozícia už o likvidácii vie a zasahuje. Avšak potvrdzuje, že také brutálne násilie ešte nezávislá Ukrajina nezažila.

Cestou na Ivvské letisko som sa rozhodol, že v takejto situácii do Rakúska nepojetím. Pobral som sa do Kyjeva.

Pacifikácia Majdanu bola úplný idiotizmus. Keby vláda počkala dva-tri dni, ľudia by sa sami pobrali domov. Keby nebolo toho mlátenia, tak je – myslím si – Janukovyč prezidentom dodnes a neskrýval by sa v Rusku. Unáhlil sa, chudáčik. Nieкто mu veľmi zle poradil alebo sám ohlúpol. Načo mu bolo to mlátenie, keď mlátiť nebolo treba?

Pozri sa na psychológiu toho režimu a uvidíš, že ak v niečo verili, tak v hrubú silu. A pridaj k tomu ešte chorú Janukovyčovú posadnutosť vlastnou bezpečnosťou. Ten týpek sa obklopoval stovkami ochrankárov, agentov, uniformovaných policajtov a vojakov. O náladách medzi Ukrajincami nemal ani poňatia, nehovoriac už o našich skutočných pocitoch.

Tak si myslel, že sa môže s celým štátom zahrávať ako s Donbasom, čiže kupovať, zastrášať, a keď to nepomáha, tak streliť po pysku.

Janukovyč má obrovskú traumu ešte z Majdanu v roku 2004, keď mu Ukrajinci odobrali moc získanú v zmanipulovaných prezidentských voľbách. Zo srdca nenávidí to miesto a ľudí, ktorí sa na ňom schádzajú, lebo mu vždy prinášalo smolu.

Iste, ihneď sa objavili špekulácie a sprisahanecké teórie, že pacifikáciu Majdanu nariadil niekto z Janukovyčovho okolia, napríklad Serhij Lovočkin, aby v konečnom dôsledku prezidenta skompromitoval a odstaviť, lebo rozohral nejakú vlastnú intrigu. Môže to byť vedľajší prvok tejto skladačky. Ale myslím si, že rozkaz zasiahnuť vydal s veľkou radosťou sám Janukovyč: dojebte sráčov, nech ich to strašne bolí a nech tečie krv, aby sa odučili zchromažďovať sa na Majdane.

Po tejto poslednej dramatickej novembrovej noci roku 2013 sme hovorili po telefóne. Bol si zlý, nازلostený ako nikto, lebo – ako si kričal – prekročili hranicu. Po prvé – brutalita Berkutu: nepotrebná, priam sadistická. Po druhé – vrazil si, nedovolíme mlátiť naše deti.

Preto som sa vybral do Kyjeva a nie do Rakúska. Som tam 1. decembra, v miliónoch a možno v ešte početnejšom dave demonštrantov, medzi – jemne povedané – nازلostenými rodičmi, ktorí nesúhlasia s tým, aby im bili deti. Nikdy som nevidel takú ohromnú manifestáciu, nikdy som sa na ničom takom nezúčastnil.

Nakoniec, bol to výnimočný deň, plný revolučnej symboliky. Po nočnej nakladačke a pacifikácii sme získali Námestie nezávislosti, na ktorom už stihla vláda postaviť vianočný stromček, lebo idú sviatky a všetci sa máme mať radi ako bratia. Bolo to veľké víťazstvo: Majdan znovu patrilo nám. Obsadili sme budovy mestskej správy Kyjeva a tradične, ako počas oranžovej revolúcie, budovu odborových zväzov. Janukovyčov vianočný stromček sa zmenil na symbol, nezávislý umelecký a politický manifest.

Keď demonštranti získali Majdan, začal sa útok na budovy prezidentskej administratívy na Bankovej ulici. Útočili nejakí maskovaní ľudia, pravdepodobne národovci,